

V 21. stoletju t.i. »zdrava pedagogika« spodbuja ohranjanje zdravja celoviteje kot v preteklosti. Kurikulum vključuje poleg vsebin disciplin in potreb ter interesov mladih v družbi tudi strategije pouka za ohranjanje zdravih socialnih odnosov med dejavniki učnega procesa. Zgradba kurikula je razlog za integracijo programa zdravih šol v redni pouk in tudi dejavnosti ob njem. Temeljni principi šolanja in hkrati razvoja zdravih šol podpirajo pedagoške modele sodelovalnega učenja in kritičnega oz. reflektivnega mišljenja. Učinkovite medosebne odnose učitelji in učenci razvijajo s kros-kulturnimi komunikacijskimi veščinami.

Uvod

Zdrava živa bitja sledijo življenju in zato naravnemu načinu prilagajanja oz. sobivanju. Ena od sodobnih in svobodnih oblik prilagajanja na aktivno sobivanje je »učenje iz življenja za življenje«, o čemer je pisal že pred več kot stoletjem J. Dewey (<http://www.ul.ie/~philos/vol1/dewey.html> 5/16/2005). Avtor omenja, da v družbi res ni vse najboljše urejeno, a kljub temu so vsakodnevni kontakti v skupnosti tisti, ki omogočajo značilne in hkrati pomembne učne situacije.

V tem kontekstu je učenje najpogosteje usmerjeno v različne oblike socializacije oz. komunikacije z drugimi in s seboj. Ljudje se pogovarjajo o resničnih in perečih problemih, ali pa o uspešnih rešitvah in predlogih. Vsebine so žive in aktualne.

Projekt zdravih šol je ena od oblik promoviranja zdravega sobivanja (<http://www.ivz.si/index.php?akcija=novica&n=558>, april 2010). Ta projekt zagotavlja s kurativo

primerno bivalno okolje in s preventivo trajno ohranjanje zdravja prebivalcev. Šole, kot okolja za sistematično socializiranje mladih, se na različne načine odzivajo na zunanje spodbude dejavnikov za zdravo življenje. Nekatere med njimi celo trajno aktivno promovirajo zdravo sobivanje, kot na primer mreža zdravih šol (<http://www.ivz.si/index.php?akcija=novica&n=2023>, april 2010).

Šola je prostor, kjer lahko mladi, njihovi starši in učitelji oz. strokovni delavci, vnašajo v življenje raznolike navade prehranjevanja in sobivanja, ki zagotavljajo (bolj) zdravo življenje. Šolski izvedbeni program naj bi omogočal različne oblike promoviranja oz. razvijanja navad zdravega življenja. Smiselno je, da se cilji projekta zdravih šol z aktivnostmi učencev in učiteljev ter drugih, integrirajo v celovit program življenja in dela. To pomeni, da se program zdravih šol lahko uspešno smiselno integrira v pouk in dejavnosti ob njem.

V nadaljevanju se predstavljajo nekatere možnosti za celovitejšo in hkrati zdravo promocijo življenja v šoli, instituciji, ki promovira učenje za življenje.

Šolski izvedbeni program (kurikulum)

Učenje kot oblika prilagajanja človeka z osebnim spreminjanjem, je ena temeljnih oblik socializacije, tudi v šoli. Učitelji z učenci načrtujejo različne oblike udejstvovanja, kjer lahko izrazijo svoje interese in predstavijo izkušnje ter jih reflektirajo z izkušenejšimi. Šola nima le namena certificiranja pridobljenega znanja, še posebej ne osnovna, ampak tudi omogočanje prostora in časa za učenje – za resnično prilagajanje na sobivanje in soustvarjanje. Šola je prostor in hkrati priložnost, kjer bodo učenci s pomočjo supervizije oz. tutorstva uporabili znanja pri svojem učenju in poučevanju, kot na primer spodbuja Jean-Pol Martin za učenje jezikov (Jean-Pol Martin, 2007)

. Učence se ne spodbuja le k iskanju novih, zanimivih, aktualnih vsebin, ampak tudi k uporabi alternativnih metod za razvijanje osebnega potenciala in latentnega razvoja talenta posameznika v družbi. To je tudi temeljni socializacijski oz. vzgojnoizobraževalni namen.

Čeprav že več kot stoletje precej pedagogov zagovarja in podpira pomembno vizijo šolanja mladih na način, ki je mladim blizu, in ki jim hkrati omogoča zadovoljevanje njihovih potreb oz.

interesov, je še vedno v ospredju filozofija in strategija poučevanja, ki temelji na vsebinah različnih disciplin (avtoritet) (<http://en.wikipedia.org/wiki/Portal:Education>, april 2010). V zadnjem stoletju izstopa po vsem svetu vrednost matematičnega znanja poleg znanja materinščine. Nekatere države temeljna znanja opismenjevanja dopolnjujejo z znanji tujih jezikov in naravoslovja. Nekoliko manj držav temu naboru področij dodaja tehnološka znanja, kljub prizadevanju širše družbe za poučevanje in razvijanje raznolikih kompetenčnih znanj.

Med širino znanj so tudi znanja, ki omogočajo človeku zdravo sobivanje, vendar biti informiran ni dovolj. Mladi morajo, ne le slišati o možnostih zdravega življenja, ampak živeti in ustvarjati vedno bolj uspešna zdrava okolja sobivanja. Ni dovolj, da šola informira ter občasno s projektnimi oblikami dela v okviru izbirnega programa podkrepi z nekaterimi odzivi človekoljubne, humanitarne akcije. Tudi ni dovolj, da le nekateri mladi izberejo to področje dejavnosti. In ni vseeno, kako sporočijo in kako ocenijo pridobljeno znanje.

Šola je prostor, ki s svojim programom omogoča zdravo sobivanje prav vsak dan, vsem in vsakemu učencu, učitelju in drugim. Tako obliko učenja omogočajo šole, ki v svojem programu sledijo filozofiji zdrave pedagogike. To pomeni, da so šole samostojno in s pomočjo strokovnjakov uspešno transformirale (preoblikovale) izvedbeni program od kurikula usmerjenega na učne cilje, ki zahtevajo kognitivno znanje vsebin določenih disciplin in že tudi od kurikula usmerjenega na učne težave oz. potrebe učnih skupin, pogosto najšibkejših členov v njej, na kakovostno izvajanje t.i. zdrave pedagogike - zdravega vzgajanja, učenja v zdravem spodbudnem učnem okolju.

Od vaje k sodelovanju za ustvarjanje

Večina okolij v globalnem svetu ima pogoje za zdravo sobivanje in ustvarjanje, učitelje, ki bi znali voditi k učenju, pogoje, ki omogočajo zdrav osebni in družbeni razvoj in institucije z razvitimi standardi medsebojne pomoči pri osebni razvoju. Ostaja pa vprašanje, ali dosedanja programi vzgoje in izobraževanja vzdržijo z vidika vsebin in rabe metodologij oz. tehnologij.

Hiter naključen prelet nekaterih izvedbenih programov šol kaže, da so učitelji in učenci ter drugi dejavniki uspešni promotorji ciljev, manj inventivni v ponudbi metod in tehnik učenja najmanj pri

časovnem organiziranju dejavnosti. Povratna informacija učencev in staršev ter učiteljev kaže na pozitivne premike, toda sobivanje v resničnem svetu kaže nezadovoljive učinke in zato še ne optimalne dosežke glede na zapisane cilje oz. pričakovane rezultate promotorjev zdravega učnega in bivalnega okolja. Poleg učenja v šoli, zdrava šola zagotavlja zdravo bivanje, torej ravnanje izven šolskega okolja v neformalnih oblikah življenja, ko se učenec preseli iz šole, knjižnice, zdravstvenega doma, telovadnice domov, na dvorišče, v restavracijo oz. gostilno, tovarno...

Med šolami, okolji so razlike. Uspešnejši so aktivni, ki pripomorejo k trajni realizaciji ciljev. Učitelji in učenci s svojim prizadevanjem lahko naredijo v organizacijskih razmerah velike premike v kakovosti. Bolj odprte oblike avtonomnega razporejanja časa in vsebin dajo več možnosti za kakovostno učenje in ustvarjanje, za promocijo resničnega zdravega učenja življenja in ohranjanje želje po trajnem zdravem ravnanju.

Kulturno kompetenten človek in družba

Zdrava pedagogika (vzgoja) v 21. stoletju zahteva odločno ciljno usmerjeno mišljenje za kulturno kompetentnega človeka in družbo. Učni principi temeljijo na medsebojnem sodelovanju, natančneje gibanju za ustvarjanje kakovostnega pouka (<http://online.sfsu.edu/~vchavez/Pedagogy%20of%20Collegiality%20PDF.pdf>, april, 2010).

Inštitucija javnega zdravja (npr. Inštitut za varovanje zdravja) predstavlja principe in zagotavlja pogoje, v katerih so ljudje lahko bolj zdravi (<http://www.ivz.si/>, april, 2010). To pa hkrati vpliva na preklap od klasičnih oblik pouka na učenje, ki spodbuja kakovostno sodelovanje učencev in učiteljev za dosego cilja. Dejavnosti v šoli in izven upoštevajo učenčeve predloge in aktivnosti za oblikovanje okolja, ki spodbuja zdravo življenje celotne bivalne skupine. Cilj področja zdravstva in šolstva je spodbujanje odprtih oblik izmenjav idej in izkušenj v procesu učenja, takih, ki vključujejo poleg vsebin in metod tudi stil dela in še posebej oblike spodbujanja kooperativnega sodelovanja. Novi pristop omogoča preklap bistvenega akterja v razvoju procesa zdravega okolja in sicer, iz učitelja na učenca.

Pedagoške modele kooperativnega učenja lahko najdemo v napredni pedagoški praksi iz preteklosti (kot na primer pedagoške principe kolektivnega mišljenja Paula Freireja za razvoj kritičnega mišljenja) zato lahko že preizkušene pedagoške principe uspešno nadgradimo v pedagoškem procesu tudi v 21. stoletju (<http://www.freire.org/>, april 2010). Osnovni principi sodelovalnega učenja vključujejo načela organiziranja in razvijanja skupnosti, vrednotenja različnosti in načine vključevanja posameznika v skupno razmišljanje ter uspešno prepletanje žive misli z

idejami kurikula (<http://online.sfsu.edu/~vchavez/Pedagogy%20of%20Collegiality%20PDF.pdf>, april, 2010).

Če želimo razvijati odgovornega človeka, je potrebno poznati poleg splošnih namer tudi želje in interese človeka, njegovo dejavnost, in jo vključiti v proces razvoja zdravega življenja. V proces razvoja je potrebno vključiti še učenčeve vrednote poleg učiteljevih, stil prilagajanja oz. učenja in oblike njegovega kreativnega izražanja. Učitelji in učenci razvijajo učinkovite medosebne odnose in hkrati kros-kulturne komunikacijske veščine. Spreminjajo se in s tem vplivajo na spreminjanje kulturnih stereotipov. Spodbujajo in uvajajo raznotere učne stile za lokalno in globalno reševanje problematike zdravega bivanja in učenja (<http://www.admin.mtu.edu/ctlfed/Ed%20Psych%20Readings/dewey.pdf>, april, 2010).

Učenci in učitelji z zdravim učenjem in bivanjem razvijajo veščine samorefleksije, se povezujejo z resničnim svetom, se vključujejo v skupnost za prispevanje, uporabljajo medije za promocijo, se urijo v diskusijah v malih skupinah in se spodbujajo za preiskovanje lastnih poti osebnega razvoja in sobivanja.

Pri učenju o zdravih navadah je nujno v program vključiti tudi starše in njihove interese ter potrebe, da bi se lahko spoznanja uvajala doma in v druge neformalne družbene skupine izven šole (<http://www.infed.org/thinkers/et-freir.htm>, april 2010).

Sklep

Zdravo življenje ni več moto, je resničnost. Zdravo bivanje ni le cilj nekaterih osveščenih ljudi, ampak temeljna vizija družbe, tudi globalne. Ekologija ni le veda sama zase, ampak vir informacij za ohranjanje zdravega okolja, ki je osnova za ohranjanje zdrave družbe. Zdrava pedagogika ni več le alternativa, je resnična in zelena oblika vzgoje in izobraževanja. Slovenija ima na tem področju izkušnje, ki jih lahko nadgradi na višji kakovostni ravni na nivoju družine in posameznika v njej. Prav tako lahko postane naša družba uspešen promotor zdravja v drugih okoljih in na ta način pripomore k globalni viziji družbe v 21. stoletju. V ta namen bi bilo smiselno, da učitelji predajo čim več iniciative mladim in jih pri izvajanju aktivnosti podpirajo z izkušnjami in novimi spoznanji. Učitelji za razvijanje področja zdravega sobivanja pritegnejo različne institucije in avtonomne strokovnjake za kakovostno promocijo zdravega učenja in celotnega bivanja.

Viri

<http://en.wikipedia.org/wiki/Portal:Education> april 2010.

<http://heb.sagepub.com/cgi/reprint/34/6/841> april 2010.

<http://online.sfsu.edu/~vchavez/Pedagogy%20of%20Collegiality%20PDF.pdf> april 2010.

<http://www.admin.mtu.edu/ctbfd/Ed%20Psych%20Readings/dewey.pdf> april 2010.

<http://www.freire.org/> april 2010.

<http://www.infed.org/thinkers/et-freir.htm> april 2010.

<http://www.ivz.si/>, april, 2010

<http://www.ivz.si/index.php?akcija=novica&n=2023> (april 2010)

<http://www.ivz.si/index.php?akcija=novica&n=558> (april 2010)

<http://www.sagepublications.com> (april, 2010).

<http://www.ul.ie/~philos/vol1/dewey.html> 5/16/2005 (april 2010).

Jean-Pol Martin, Guido Oebel (2007): Lernen durch Lehren: Paradigmenwechsel in der Didaktik? , In: Deutschunterricht in Japan, 12, 2007, 4-21.

dr. Natalija Komljanc, Zavod RS za šolstvo

Zdravo učenje za življenje

Prispeval VP

Petek, 03 September 2010 07:20 - Zadnjič posodobljeno Torek, 07 September 2010 08:42
